

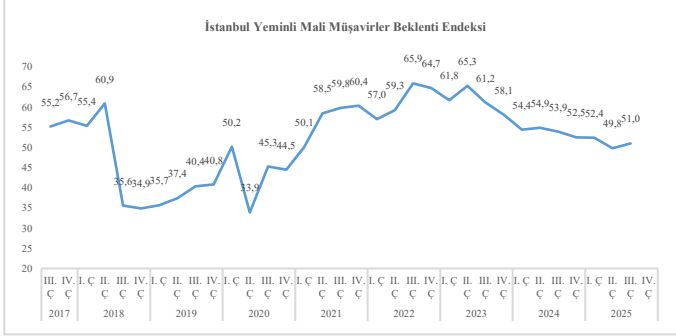
İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI

EKONOMİ BEKLENTİ ENDEKSİ İSTANBUL YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

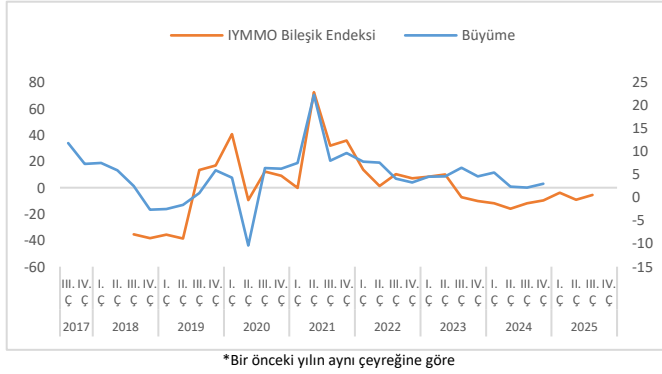
2025 III. ÇEYREK

**PROF. DR. NAZIM EKREN
PROF. DR. ELÇİN AYKAÇ ALP
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEFULE FINDIKÇI ERDOĞAN**

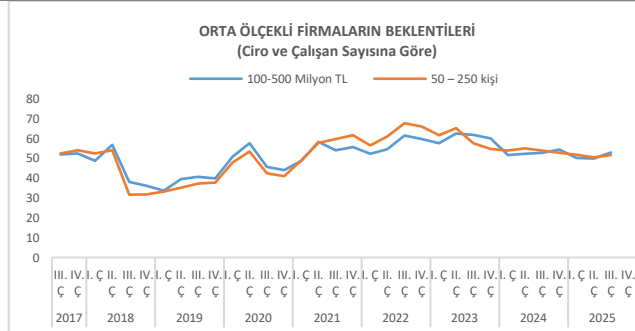
Ekonomi Beklenti Endeksi 2025 III. çeyrek için 51,0 olarak gerçekleşti.

2025 yılı III. çeyrek dönemine ilişkin yapılan ankete verilen cevaplar ışığında hesaplanan bileşik endeks 51,0 olarak gerçekleşmiştir.

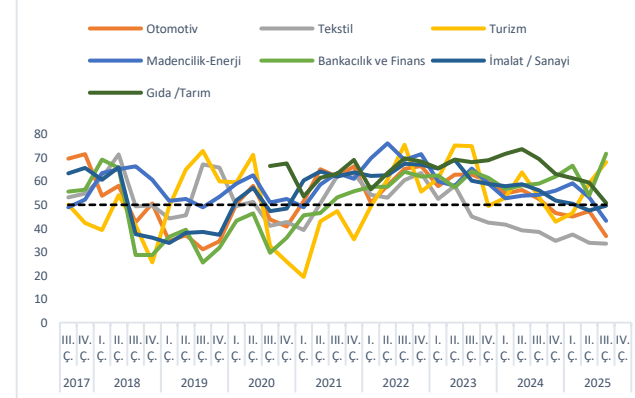
*Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre

2025 yılı ikinci çeyreğinde İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi'nin 49,8 seviyesine gerileyerek 50 eşik değerinin altına düşmesi, ekonomik faaliyete yönelik beklentilerin belirgin şekilde zayıfladığına işaret etmektedir. Bu durum, katılımcıların büyük bölümünün mevcut ekonomik ortamı temkinli ve durağan bir perspektiften değerlendirdiğini göstermektedir. Ancak, 2025 yılı üçüncü çeyreğinde endeksin yeniden 51,0 düzeyine yükselmesi, ekonomik beklentilerde **kısmi bir iyileşmeye ve sınırlı da olsa bir toparlanma algısına** işaret etmektedir. Bu gelişme, piyasa aktörlerinin ekonomik gidişata ilişkin algılarında halen belirgin bir belirsizlik olduğunu, ancak kötümserliğin yerini **temkinli bir iyimserliğe bıraktığını** düşündürmektedir. Endeksin kısa sürede yeniden 50'nin üzerine çıkması, ekonomide sert bir daralma beklentisinin zayıfladığını ve karar alıcıların, temkinli de olsa, önümüzdeki döneme dair daha olumlu bir perspektif geliştirmeye başladıklarını göstermektedir.

GSYH büyüme oranı ve İYMMO Bileşik Beklenti Endeksi'ne ilişkin 2017-2025 dönemi eğilimlerinin benzer olduğu gözlemlenmekle beraber göstergelerin hesaplanma metodolojisi farklılık ihtiva ettiği için iki göstergenin aynı eğilimleri izlemesi koşulu zorunluluk taşımamaktadır. Sektörlerdeki ekonomik/ticari değişim ve dönüşüme birincil verilerle hâkim olan yeminli mali müşavirlerin görüşlerinin yansıtıldığı bileşik endeksin, Türkiye ekonomisinin seyrini yansıttığı görülmektedir. Yeminli mali müşavirlere göre 2025 yılının üçüncü çeyreğinde ekonomik aktiviteye ilişkin beklentilerin eğilimi bir önceki yılın aynı çeyreğine göre düşüş göstermiştir. Bu durum, reel sektörün ve ekonominin nabzını tutan meslek mensuplarının, son dönemde ekonomik aktiviteye ilişkin daha temkinli ve ihtiyatlı bir yaklaşım benimsediklerini ortaya koymaktadır. Endeksin yönü, ekonomik büyüme oranıyla her zaman tam anlamıyla örtüşmesine de beklenti endeksinin hareketleri genel ekonomik atmosferin anlaşılmasında önemli bir öncü gösterge niteliği taşımaktadır.

2025 yılı III. çeyrek ciro düzeyine göre firmaların beklentileri incelendiğinde, endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 45,6, orta ölçekli firmalar için 53,0 ve büyük ölçekli firmalar için 50,9 olduğu tespit edilmiştir. 2025 yılı çalışan sayısına göre firmaların beklentileri incelendiğinde, III. çeyrekteki endeks değerinin küçük ölçekli firmalar için 54,6, orta ölçekli firmalar için 51,7 ve büyük ölçekli firmalar için 47,1 olduğu tespit edilmiştir. Ciro ve çalışan sayısına göre farklı ölçekteki firmaların beklentileri genel olarak benzer bir yön izlese de bu dönemde ölçeklere göre bazı farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir. Genel bir ifadeyle, ikinci çeyrekteki "genel temkinlilik" üçüncü çeyrekte yerini "**temkinli iyimserliğe**" bırakmıştır.

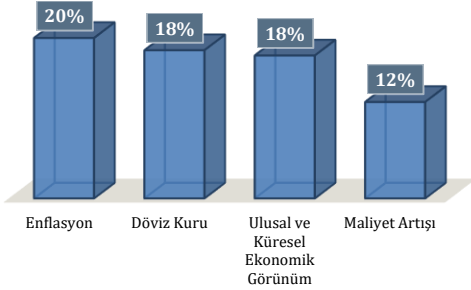
2025 yılı III. çeyrek sonuçlarına göre, tekstil, otomotiv, madencilik-enerji ve imalat-sanayi sektörü hariç tüm sektör beklentilerinin 50 baz puanının üzerinde olduğu ve geleceğe yönelik ihtiyatlı bir iyimserliğin hâkim olduğu görülmektedir. Üçüncü çeyrekte en iyi beklentilere sahip ilk üç sektörün bankacılık ve finans, turizm ve sağlık olduğu tespit edilmiştir.

süreklilik sayesinde yüksek ve istikrarlı beklentiler üretirken, turizm sektöründeki beklentiler, mevsimsel olarak yerli ve yabancı hareketliliğinin artmasıyla önemli bir yükseliş göstermiştir. Bankacılık ve finans sektörü ise son dönemde ekonomide ortaya çıkan faiz indirimi beklentilerinin de etkisiyle önemli bir yükseliş ivmesi kazanmıştır. 2017-2025 dönemine ait beklenti endekslerinin tarihsel karşılaştırması, 2020 yılında COVID-19 pandemisinin etkisiyle tüm sektörlerde keskin bir düşüş yaşandığını, ancak takip eden yıllarda genel bir toparlanma eğiliminin ortaya çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, 2023 sonrası dönemde sektörlerin beklentilerinde gözle görülür bir kırılganlık dikkat çekmektedir. Bu kırılganlığın, küresel ekonomik dalgalanmalar, enflasyonist baskılar, faiz oranlarındaki artışlar ve jeopolitik görünüm etkisiyle firmaların daha temkinli bir yaklaşım benimsemelerinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

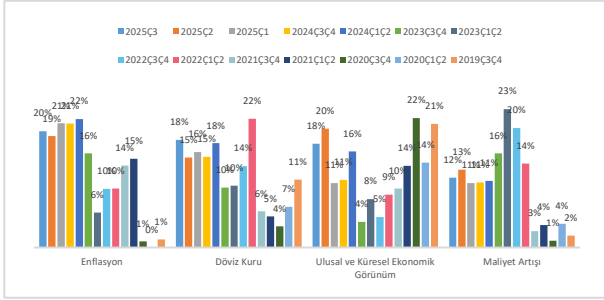
Özellikle tekstil sektörü, bu dönemde diğer sektörlerden daha olumsuz bir seyrizlemede ve düşük beklenti endeksleriyle en kırılgan sektör olarak ön plana çıkmaktadır. Sektördeki bu kırılganlığın; artan üretim maliyetleri, düşük dış talep, rekabet baskısı ve yatırım iştahındaki azalmalardan kaynaklandığı görülmektedir. Buna karşılık, sağlık sektörünün yüksek ve istikrarlı görünümü, kriz dönemlerinde bile süreklilik arz eden yapısal talebin ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

Firmaların 2025 III. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunları, ankete verilen cevaplar ışığında enflasyon, döviz kuru, ulusal ve küresel ekonomik görünüm ve maliyet artışı şeklinde sıralanmıştır.

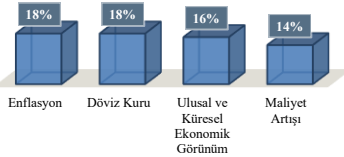
TOPLULAŞTIRILMIŞ SORUNLAR

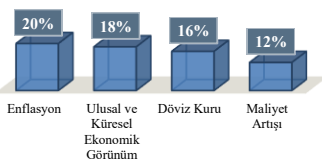
2025 III. çeyrek döneminde karşılaşılan başlıca sorunlar ve çözüm önerileri diğer dönemler ile karşılaştırıldığında ilgili sorunların 2022 yılından bu yana önemli miktarda etkili bir sorun haline geldiği tespit edilmektedir.

100-500 MİLYON TL

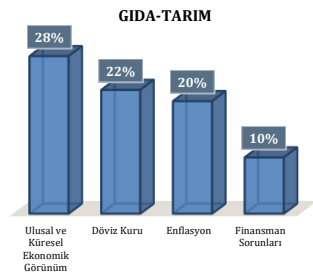

50-250 KİŞİ

Toplulaştırılmış bulgulara göre sunulan önerilerinin etkisi sektörler, ekonomik koşullara ve diğer faktörlere bağlı olarak değişebileceği dikkate alınarak kamu otoritesi tarafından uygulanacak politikalar için firmaların sektör ve ölçeklerine göre ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Rapor bulguları, bu sorunların ciro, çalışan sayısı ve sektörel dağılım bakımından farklılaştığını, ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalara bağlı olarak etkilerinin dönemsel değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, kamu otoritelerinin uygulayacağı politika ve tedbirlerin, firmaların sektör ve ölçek farklılıkları dikkate alınarak tasarlanmasının gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Ulusal ve küresel ekonomik görünüm açısından en belirgin ihtiyaç, ekonomik öngörülebilirliğin yeniden tesisi ve güven ortamının sağlanmasıdır. Yeminli mali müşavirlerin değerlendirmelerine göre, başta vergi mevzuatının sadeleştirilmesi, teşvik sistemlerinin şeffaf ve adil biçimde yeniden yapılandırılması ve hukuk sisteminde reform yapılması yönündeki talepler sektörlerin ortak paydasını oluşturmaktadır. Ayrıca, dış ticarete alternatif pazar stratejilerinin geliştirilmesi ve risk yönetiminin güçlendirilmesi, küresel belirsizliklere karşı firmaların dayanıklılığını artırıcı önlemler olarak önerilmektedir. Enflasyonun neredeyse tüm sektörlerde temel bir sorun olarak öne çıktığı görülmekte ve özellikle maliyet enflasyonuna vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, katılımcılar maliyetlerin öngörülemezliği nedeniyle sağlıklı fiyatlama ve planlama yapmanın güçleştiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, enflasyonla mücadelede, girdi maliyetleri ile üretim ve verimlilik artışlarına odaklanılması gerektiğinin altı çizilmektedir. Özellikle enerji, işçilik ve girdi maliyetlerini düşürmeye yönelik yapısal çözümlerin, başta sanayi ve tarım olmak üzere üretim odaklı sektörler açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir. Döviz kuru açısından bakıldığında, döviz kurundaki değişimin enflasyonun gerisinde kalması nedeniyle ihracatçı firmaların dış ticarete rekabet gücü kaybı yaşadıkları görülmektedir. Katılımcılar, kur baskısının firma kârlılıklarını büyük oranda ortadan kaldırdığını ve bu durumun sürdürülemez olduğunu belirtmektedir. Bu çerçevede, rekabetçi ve öngörülebilir bir döviz kuru politikasının benimsenmesi, Eximbank desteklerinin genişletilmesi ve kur riskine karşı koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca döviz kazandırıcı faaliyetlerin teşvik edilmesi, kur düzeyinin belirlenmesinde serbest piyasa mekanizmasının işletilmesi yönünde öneriler sunulmaktadır. Maliyet artışları ise tüm sektörlerin ortak problemi olarak ön plana çıkmaktadır. Artan enerji, işçilik, lojistik, vergi ve finansman maliyetleri, üretim ve satış olanaklarını ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, finansmana erişimin kolaylaştırılması, düşük faizli kredi kanallarının açılması, üreticiye özel vergi ve SGK teşviklerinin devreye alınması, kamu alımlarında ve ihalelerde fiyat farkı uygulamalarının yaygınlaştırılması gibi politikalar, firmaların maliyet şoklarına karşı direncini artıracaktır. Özellikle işçilik maliyetlerinin yüksekliği, ihracat yapan sektörlerde sipariş kayıplarına neden olmaktadır. Sektörel ve ölçek bazlı farklılıklar dikkate alınarak geliştirilecek bütüncül ve güven veren bir ekonomik program çerçevesinde; fiyat istikrarı, öngörülebilir döviz kuru politikası, finansal erişim ve maliyetlerin sürdürülebilir düzeye çekilmesi yönünde atılacak adımların hem kısa hem de orta vadede üretim kapasitesinin, istihdamın ve rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yapısal reformların hayata geçirilmesi ise uzun vadede ekonomik istikrarın ve toplumsal refahın temelini oluşturacaktır.

2025 yılının üçüncü çeyreğinde, katılımcıların öngörülerini doğrultusunda gerçekleştirilen beklenti endeksinde en belirgin düşüşlerde birisi gıda ve tarım sektöründe gerçekleşmiştir. Sektör, 50,8 düzeyindeki endeks değeriyle sınırlı bir büyümeye işaret etmekle birlikte, önceki dönemlere göre yaşanan düşüş eğilimi önemli sinyaller vermiştir. Özellikle, yüksek enflasyon, üretim maliyetlerindeki artışlar, finansman maliyetlerinin yüksekliği ve finansmana erişimdeki sorunlar ile döviz kuru nedeniyle ihracatta ortaya çıkan dezavantajlar son dönemlerdeki düşüş eğiliminin temel nedenleri olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, Ukrayna-Rusya savaşının devam eden etkilerinin yanı sıra son dönemde ülke çapında yaşanan don olayları, ulusal ve küresel ekonomik görünüm başlığı altında sektörün son çeyrekteki en önemli sorunları olarak ön plana çıkmıştır. Tüm bu gelişmeler, gıda ve tarım sektöründeki büyüme hızının hızla düşmesine ve daralma sinyallerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sektörde yaşanan kötümser eğilimin özellikle enflasyonla mücadele sürecini olumsuz yönde etkileyebileceği değerlendirilmiştir.

Firma Büyüklüklerine Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

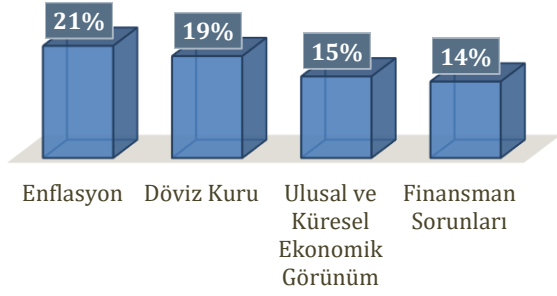
	Dönem	Ciro Düzeyi			Çalışan Sayısı		
		0-100 Milyon TL	100-500 Milyon TL	500 Milyon TL Üstü	50 kişiden az	50 – 250 kişi	250 kişiden fazla
2023	I. Ç	67.3	57.6	62.4	63.8	61.6	59.8
	II. Ç	65.2	62.5	65.9	65.8	65.1	65.0
	III. Ç	58.0	61.8	61.1	64.2	57.6	62.8
	IV. Ç	57.2	60.0	57.7	61.7	54.8	58.9
2024	I. Ç	52.1	51.7	58.3	53.2	53.9	55.9
	II. Ç	56.6	52.3	57.1	54.4	55.1	55.1
	III. Ç	53.8 (p)	52.8(p)	55.5(p)	54.1(p)	53.9(p)	54.0(p)
	IV. Ç	52.9	54.5	51.3	54.8	52.7	50.9
2025	I. Ç	59.2	50.2	51.9	57.1	51.8	50.0
	II. Ç	42.9	49.9	51.3	49.8	50.6	48.9
	III. Ç	45,6	53,0	50,9	54,6	51,7	47,1

Sektörlere Göre İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Beklenti Endeksi

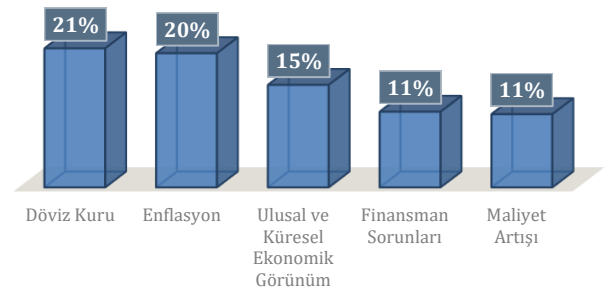
	2023				2024				2025		
	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.	IV. Ç.	I. Ç.	II. Ç.	III. Ç.
İnşaat	52.0	57.4	51.9	54.9	42.6	45.1	44.9	47.0	45.1	49.4	52,7
Otomotiv	57.9	62.8	62.8	60.1	54.8	56.3	52.5	46.5	45.0	47.4	36,7
Tekstil	52.5	58.1	45.1	42.4	41.6	39.2	38.5	34.7	37.5	33.8	33,5
Turizm	61.2	75.1	74.9	49.5	53.1	63.8	53.2	42.9	46.5	59.2	68,1
Madencilik-Enerji	59.9	58.1	65.4	59.0	52.8	53.8	54.2	56.1	59.2	53.2	43,2
Bankacılık ve Finans Kurumları	62.3	57.4	64.2	61.4	56.7	58.3	59.0	62.0	66.6	54.0	71,7
İmalat / Sanayi	65.4	69.1	60.2	58.8	58.0	58.7	56.1	51.7	50.4	47.5	49,6
Ticaret	66.3	66.2	66.3	64.9	55.9	56.1	55.8	55.5	56.6	50.4	55,1
Bilişim ve İletişim	63.1	64.5	67.4	67.1	55.3	58.7	58.9	62.7	64.3	55.5	61,5
Sağlık	70.6	70.6	63.5	59.1	63.4	61.4	63.8	66.7	66.9	67.8	62,2
Lojistik-Taşımacılık	66.2	64.1	66.4	59.2	61.5	52.3	56.1	54.4	55.6	52.9	52,8
Gıda /Tarım	65.6	69.2	68.2	68.9	71.7	73.6	69.5	63.0	61.3	59.3	50,8

FİRMALARIN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

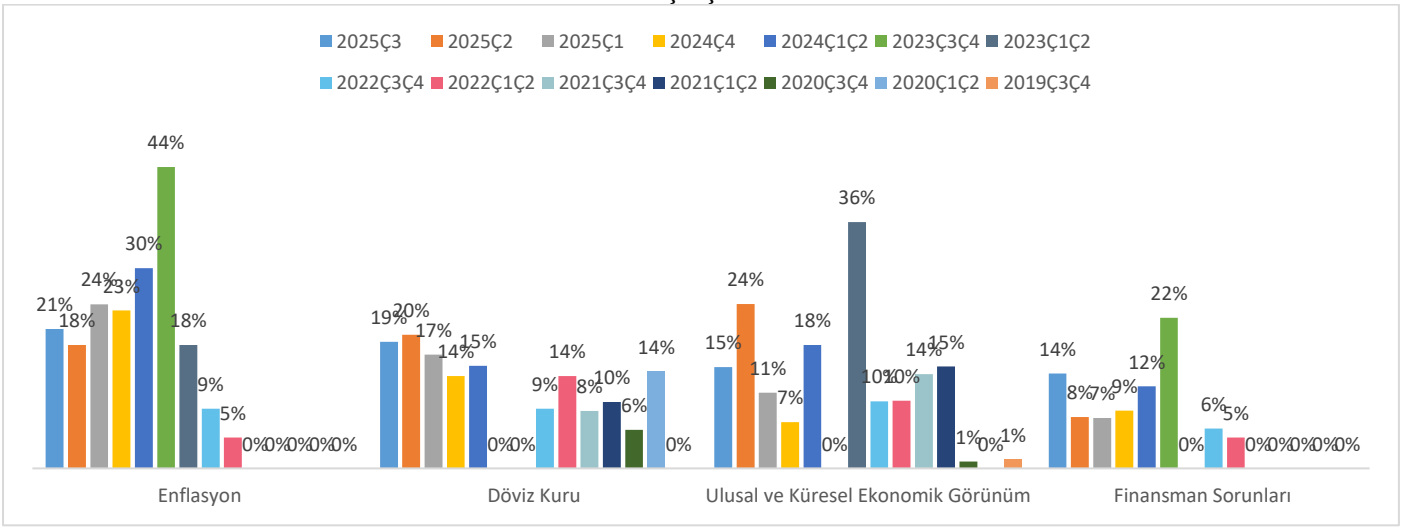
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlar

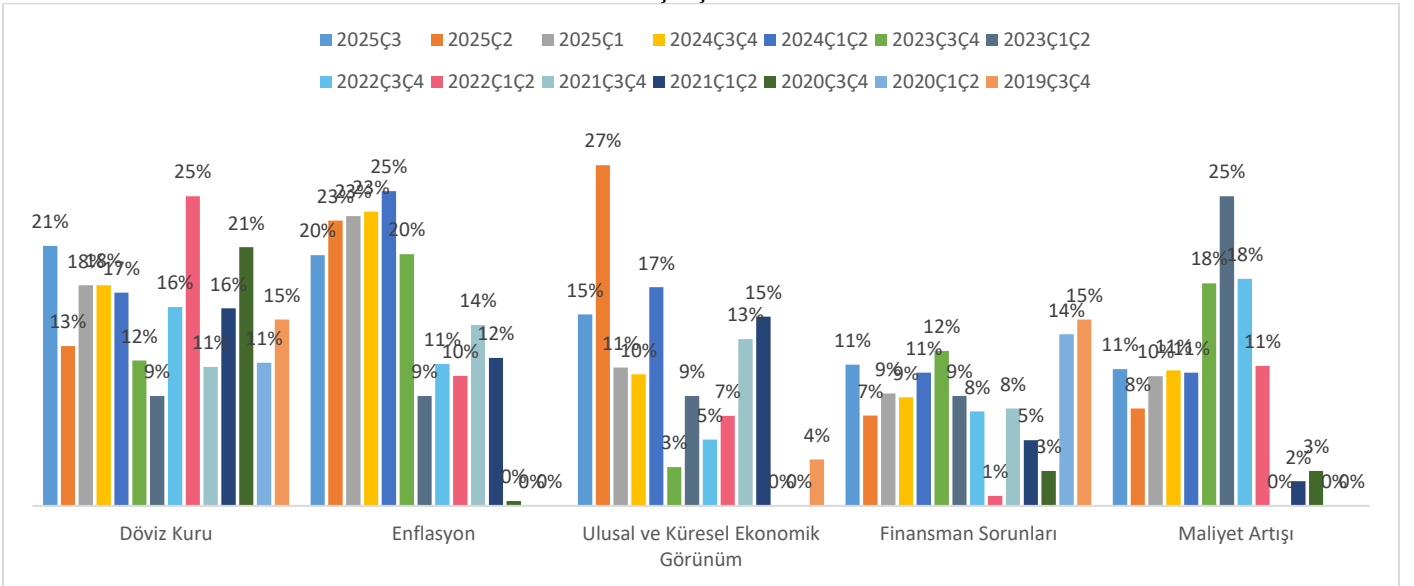
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

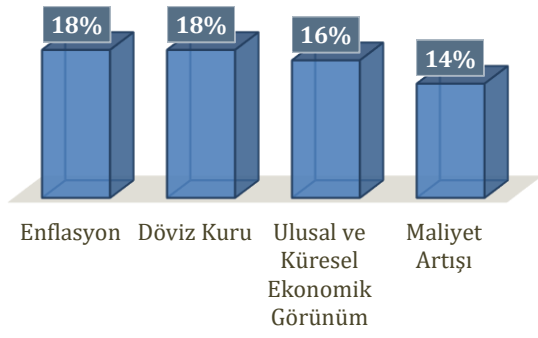
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “0-100 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

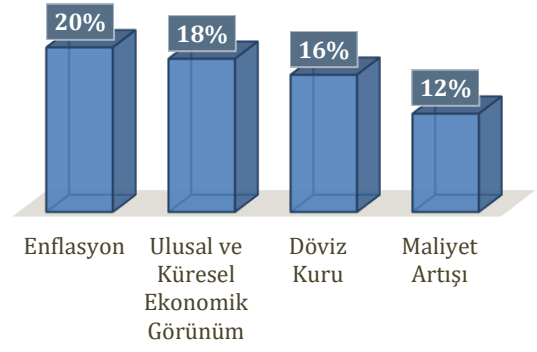
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50 kişiden az” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

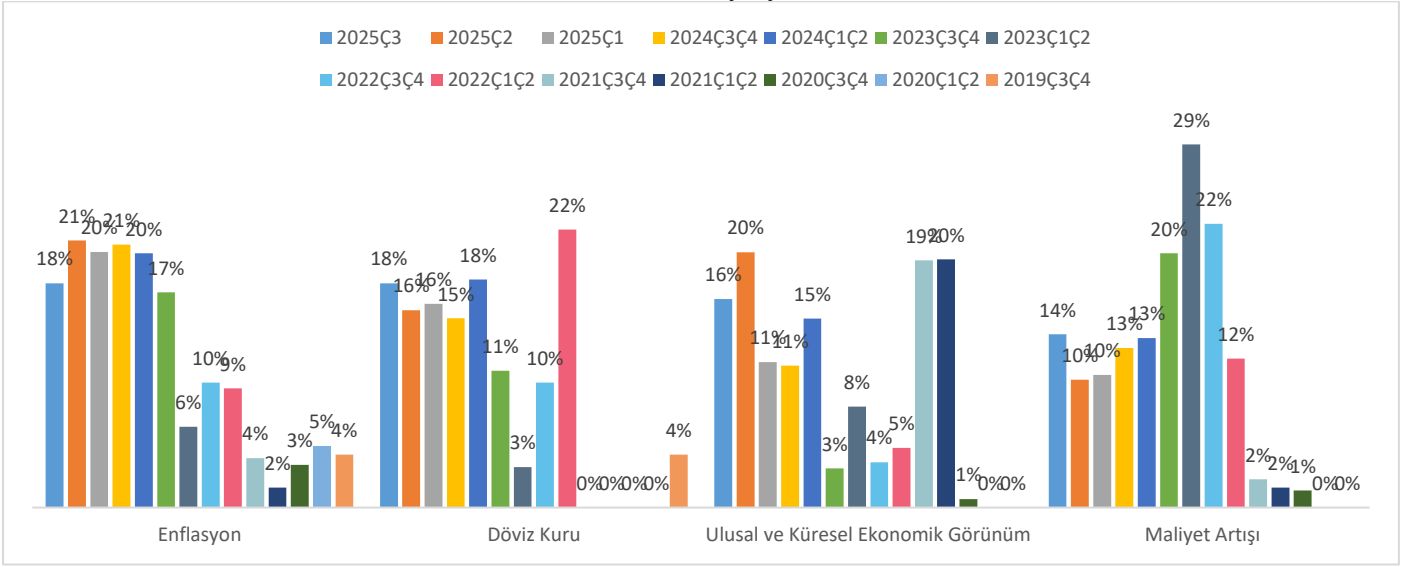
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

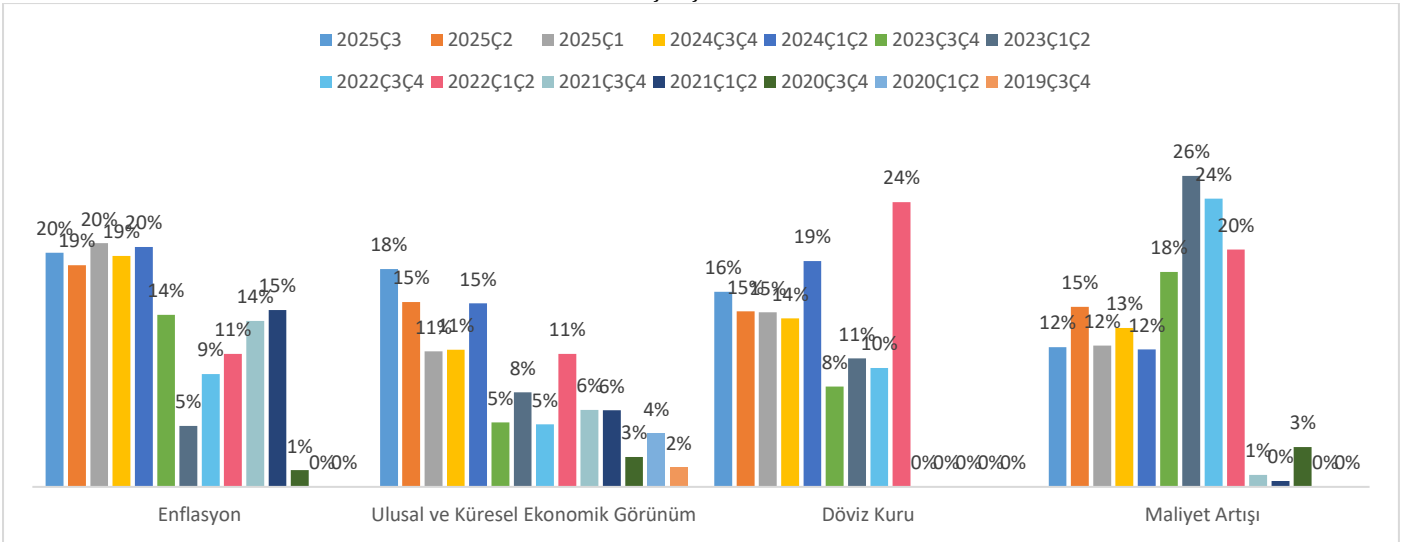
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

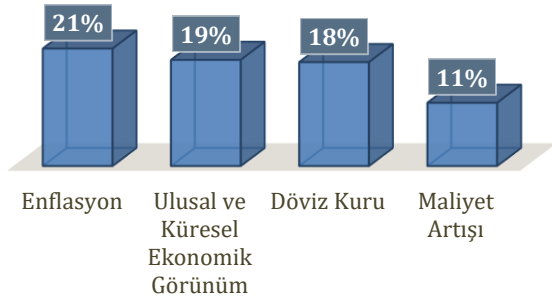
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “100-500 Milyon TL” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

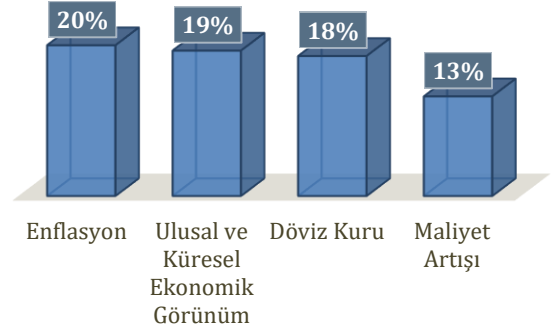
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “50-250 kişi” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

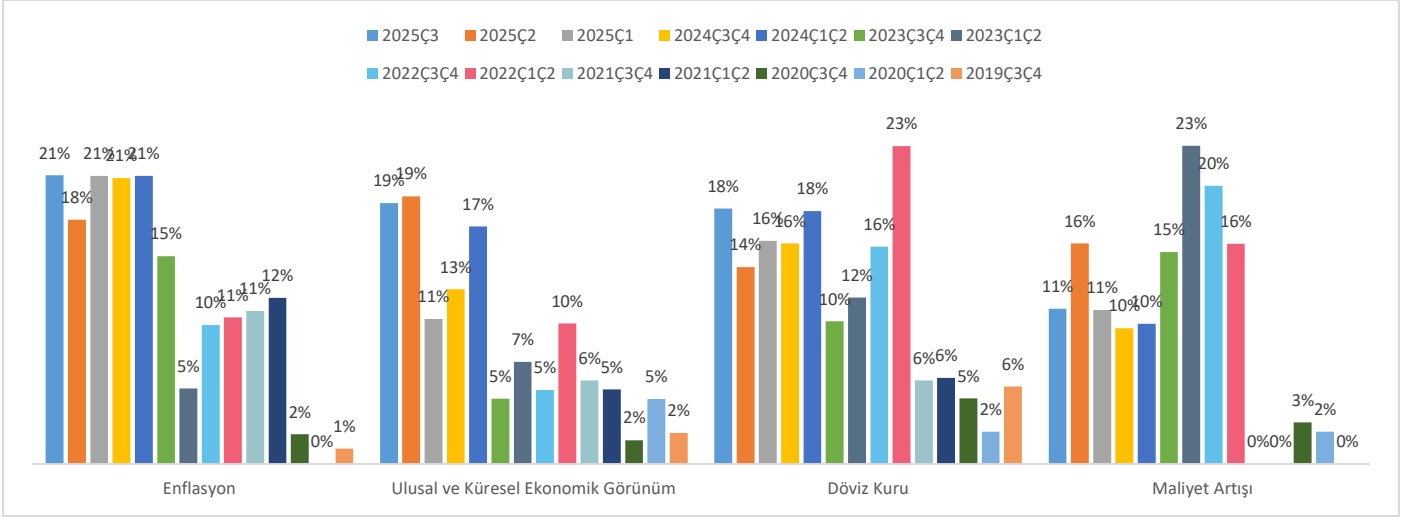
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “500 milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

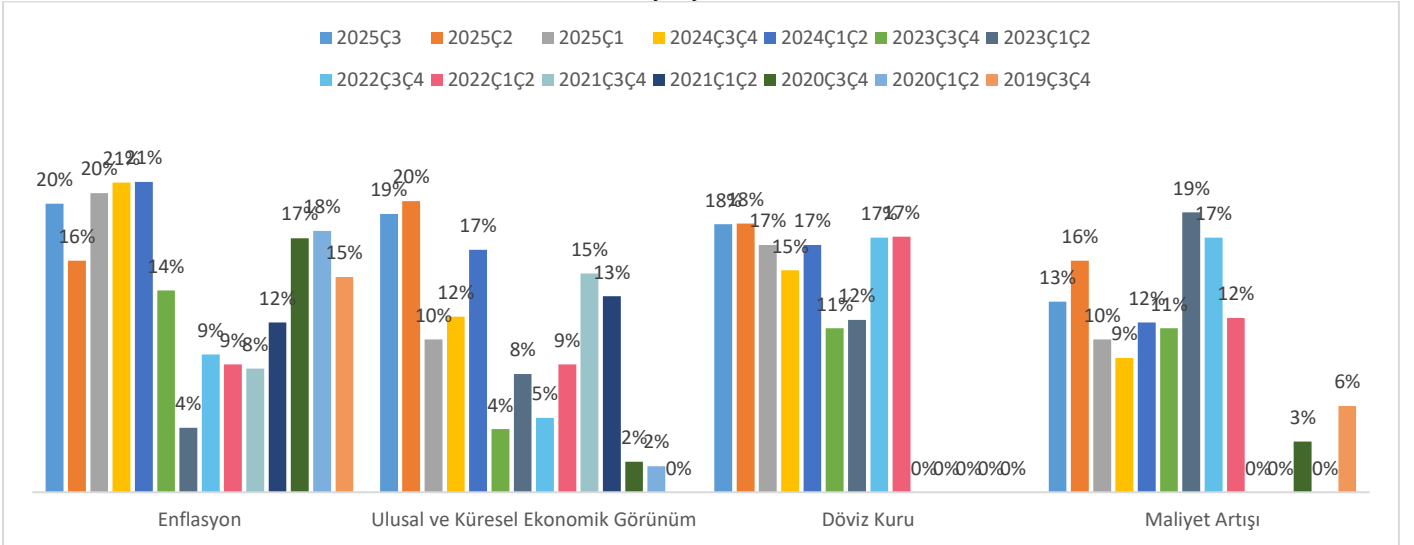
2025 III. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunları

2025 III. Çeyrek Dönemindeki “500 Milyon TL üstü” Ciro Düzeyine Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

2025 III. Çeyrek Dönemindeki “250 kişiden fazla” Çalışana Sahip Firmaların Başlıca Sorunlarının Diğer Dönemler ile Karşılaştırılması

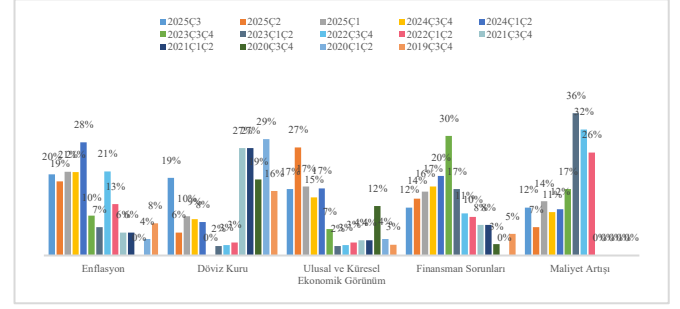
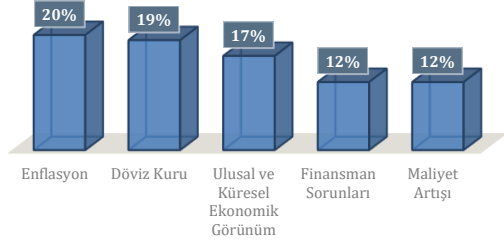
Sektörlere Göre Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sektör

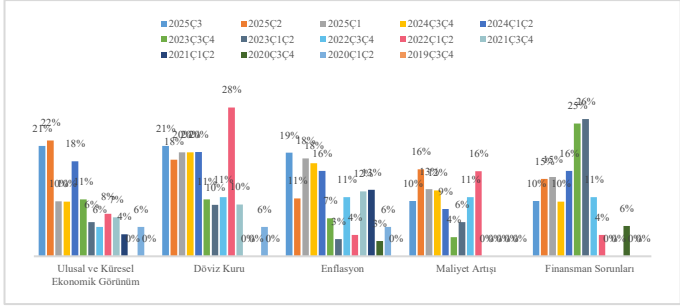
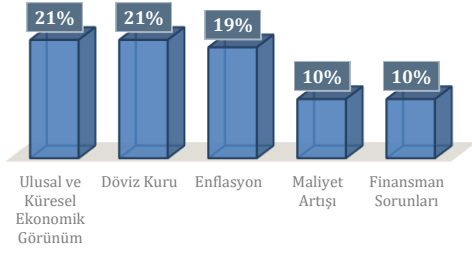
2025 III. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

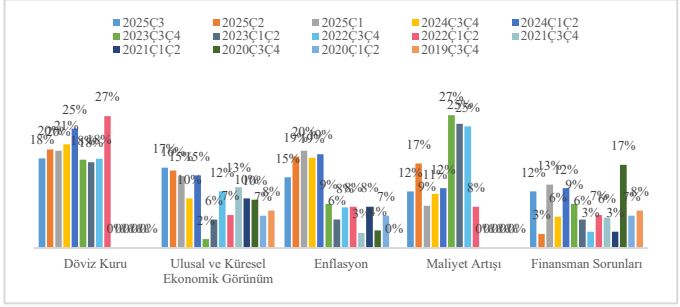
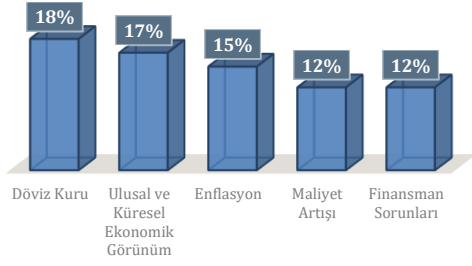
İnşaat

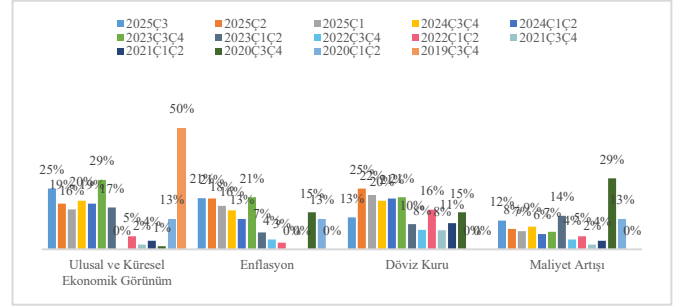
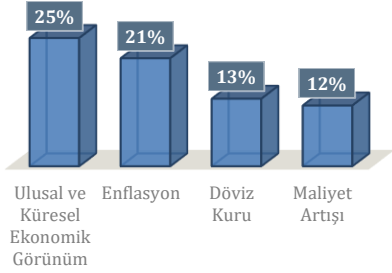
Otomotiv

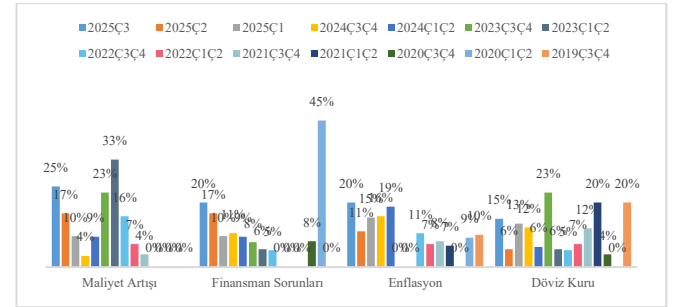
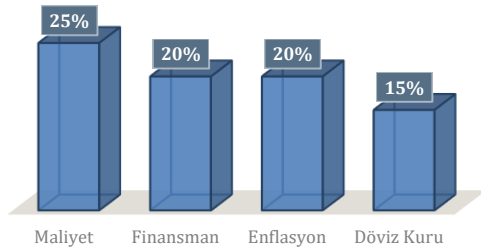
Tekstil

Turizm

Madencilik-Enerji

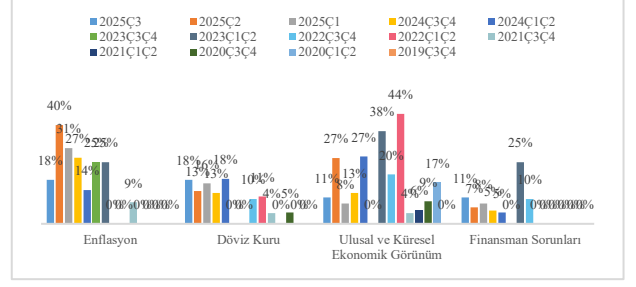
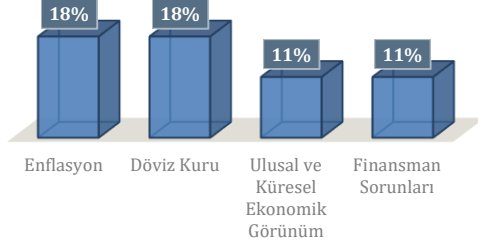

Sektör

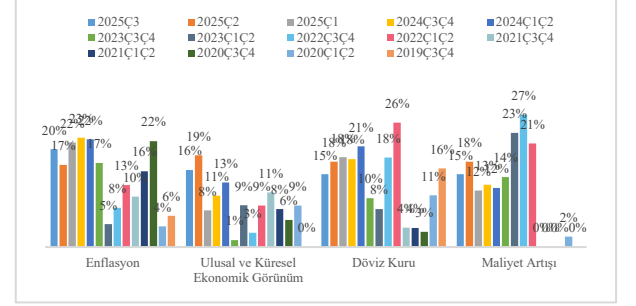
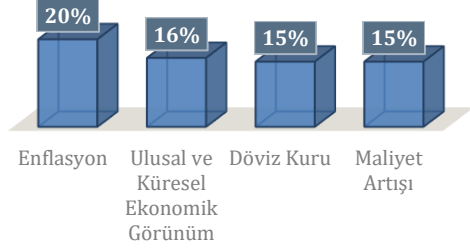
2025 III. Çeyrek

Dönemsel Karşılaştırma

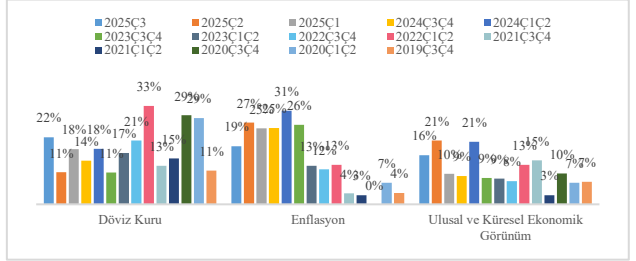
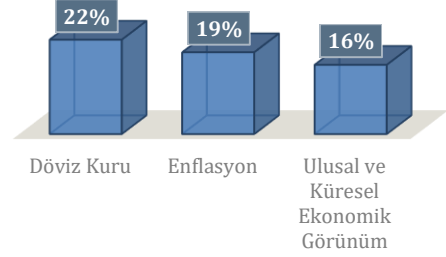
Bankacılık ve Finans Kurumları

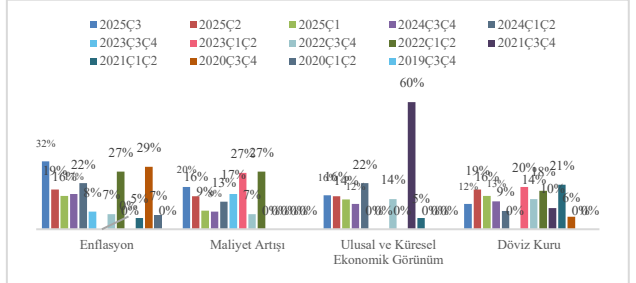
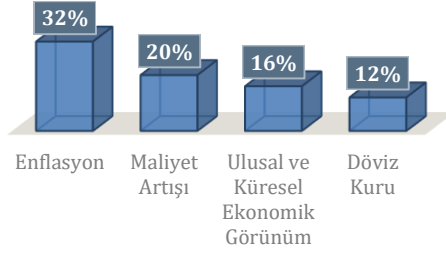
İmalat ve Sanayi

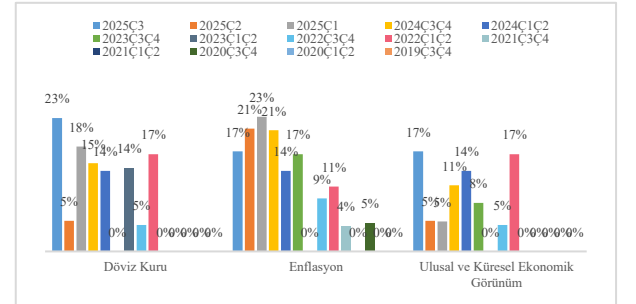
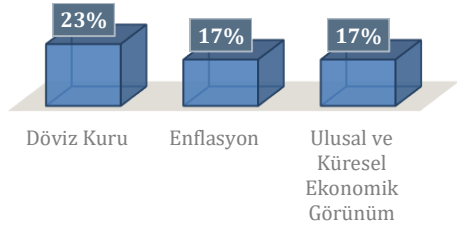
Ticaret

Bilişim ve İletişim

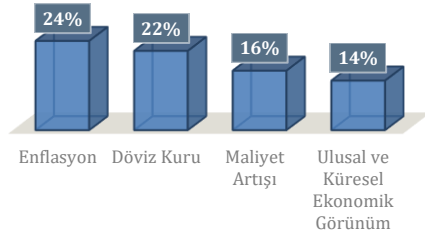
Sağlık

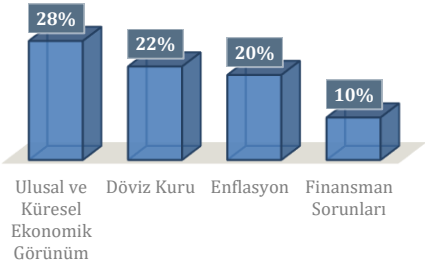
Sektör

2025 III. Çeyrek

Lojistik-Taşımacılık

Gıda/Tarım

Dönemsel Karşılaştırma

